

Prva veća pobjeda antifašističkih snaga u Podravini: napadačka akcija na Pitomaču i Kloštar Podravski 1942.

VLADIMIR ŠADEK

U ovom radu prikazuju se tijek i okolnosti prve veće vojne pobjede antifašističkih snaga na području Podravine. Radi se o napadu partizana na Pitomaču i Kloštar Podravski u rujnu 1942., dakle u periodu nakon što je provedena akcija uništenja partizanskih snaga na potkalničkom području i prije nego je formiran Kalnički partizanski odred koji je od jeseni 1942. stalno djelovao o okolici Podravine. Radi se o značajnoj akciji koju su provele partizanske snage privremeno premještene u okolici Podravine, te koja je otkrila mnoge slabosti ustaških vlasti i njihovih vojnih jedinica u podravskim krajevima.

Ključne riječi: partizani, ustaše, oružnici, napad, Kloštar Podravski, Pitomača

1. Uvod

Nakon početka Drugog svjetskog rata na hrvatskom području, otpor antifašističkih grupacija prema osovinskim snagama i strukturama Nezavisne Države Hrvatske¹ započeo je nakon napada Njemačke na SSSR 22. lipnja 1941. kad je kod Siska osnovan prvi partizanski odred. Tijekom 1941. i u prvoj polovici 1942. u Podravini i njejoj okolici došlo je do okupljanja manjih partizanskih grupa, koje su predvodile gerilsku borbu protiv okupacijskih snaga. Bile su to Bjelovarska i Javorovačka partizanska grupa koje su brojale pet do

šest boraca, te Kalnička partizanska grupa u kojih je bilo dvadeset devet. Uz propagandni rad, u prvoj godini od osnutka NDH izvedeno je nekoliko manjih akcija, te borbi s ustaškim i domobranskim snagama, zbog čega je režim pojačao represiju prema svim sumnjivcima. Ustaške redarstvene snage bile su zato prisiljene organizirati akcije čišćenja s ciljem da se partizanske grupe unište, uslijed čega je dolazilo do uhićenja i strijeljanja komunista. Primjeri gerilsko-diverzantskih akcija partizana u Podravini u tom periodu su sabotaza na šljunčari u Botovu u ljetu 1941., te napad na zgradu općine u Novigradu Podravskom u studenom 1941. Prvi okršaj partizana i ustaškog redarstva dogodio se u Koprivnici u listopadu

1 U daljnjem tekstu NDH.

Sl. 1. Partizani na pruzi Koprivnica – Virovitica

1941., a nakon toga i u Šemovcima u siječnju 1942. prilikom napada partizana na općinsku zgradu. Kalnička partizanska grupa se u proljeće 1942. spojila s Varaždinskom, te je nova jedinica počela stvarati sve veće probleme ustaškim vlastima. Stoga je krajem travnja započela veća napadačka akcija snaga NDH koja je imala za cilj skršiti otpor partizana na tom području. Akcija je trajala desetak dana i u njoj je sudjelovalo oko 3000 domobrana, ustaša i oružnika, te je rezultirala likvidacijom vodećih partizana na Kalniku, kao i brojnim uhićenjima. Time su partizanske aktivnosti u široj okolini Podravine ugušene sve do jeseni 1942.²

U javnosti je poznato da je značajnija vojna aktivnost partizana na ovom području obnovljena osnutkom Kalničkog partizanskog odreda kod Daruvara i njegovog prebacivanja na teritorij Kalnika u listopadu 1942. Međutim malo je poznato da je do prve veće partizanske napadačke akcije u Podravini došlo mjesec dana ranije, napadom na Pitomaču i Kloštar Podravski. O tom napadu pisao sam

² ŠADEK Vladimir: *Podravina u Drugom svjetskom ratu i poraču* (1941. – 1948.). Koprivnica: Meridijani, 2017., 139–149.

u svojoj knjizi *Podravina u Drugom svjetskom ratu i poraču*,³ temeljem dokumenata objavljenih u zbornicima građe.⁴ Od izvora režimskih struktura NDH o događaju izvještavaju Zapovjedništvo prvoga domobranskog zbora i Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru, a s partizanske strane Štab treće operativne zone Hrvatske. No u međuvremenu dobio sam na uvid nove izvorne dokumente iz tog razdoblja među kojima se nalazi izvještaj Ustaškog logora Đurđevac, koji daje dodatne detalje o samom događaju. Interesantno je da se ova zbirka dokumenata nalazi u privatnom vlasništvu Miroslava Pisačića iz Virja, koji je slučajno na tavanu pronašao skrivenu arhivu ustaškog logornika za kotar Đurđevac iz tog vremena Đure Matoničkina, te je spasio od uništenja. Ova zbirka zasigurno će u budućnosti biti predmet dodatnih istraživanja, te

³ Isto, 149–150.

⁴ *Građa za povijest Narodnooslobodilačke borbe u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941. – 1945.*, knjiga 3 (srpanj – prosinac 1942.), Zagreb: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941. – 1945.« 1984.; *Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda*, tom 5, knjiga 8: *Borbe u Hrvatskoj 1942.*, Beograd: Vojnoistorijski institut u Beogradu, 1955.

će biti temelj za nove radove o zbivanjima u kotaru Đurđevac u ratnoj 1942. godini. Ovaj put daje vrijedne podatke za rad o prvoj većoj napadačkoj akciji i vojnoj pobjedi partizana na području Podravine. Naravno uz navedeni novi izvor dodatno ću istražiti i već ranije korištenu građu, kako bi dobili što realniji prikaz događaja.

2. Napadačka akcija na Kloštar Podravski

Napadačku akciju na Pitomaču i Kloštar Podravski izvele su jedinice koje su u to vrijeme bile zadužene za operativno djelovanje u Slavoniji i Srijemu, odnosno snage koje su privremeno u rujnu 1942. upućene na područje Bilogore. Naime, nakon nekoliko uspješnih akcija izvedenih na području Moslavine i kod Bjelovara u rujnu 1942., partizanski štab 3. Operativne zone za Hrvatsku donio je odluku da se privremeno prebaci na Bilogoru. Prema Bilogori upućena su tri banijska bataljuna, jedan slavonski bataljun, Bosanska proleterska četa, bolnička četa i jedna moslavačka četa. Na putu prema Bilogori ove snage napale su vlak kod Hercegovca, zatim razorile prugu kod Grubišnog Polja, te su njihova rukovodstva organizirala propagandne skupove u nekoliko sela. Napad na podravska mjesta Pitomaču i Kloštar Podravski prema planu izveden je 18. rujna 1942.⁵

Dan-dva prije nego je došlo do napada zbililo se nekoliko pojava koje su lokalnim vlastima dale naslutiti da se događa nešto čudno, no očito su ustaške vlasti bile previše uvjerenе u svoju sigurnost da bi mogle vjerovati da se priprema neka veća akcija partizanskih snaga. Večer uoči napada primijećeno je kretanje sumnjivih osoba, a seljaci su u poljima i vrtovima čuli tiho fićukanje i zvukove kojima nitko nije posvetio veću pažnju. Iz Velike Črešnjevce je pak lugarov sin donio obavijest da su mu partizani odveli oca, dok je on uspio pobjeći te je čuo partizane kako razgo-

varaju da će napasti Kloštar i Pitomaču. Temeljem ove obavijesti, opažanja mještana i informacija o kretanjima partizana, dužnosnik ustaške pripremljene bojne Zebec smatrao je da će doći do partizanskog napada, pa je o opasnosti koja prijete 17. rujna upoznao kotarsku oblast, vojnu vlast u Virovitici, Župsku redarstvenu oblast u Bjelovaru, Ustaški stožer u Bjelovaru i diviziju u Bjelovaru, te je zatražio pomoć. Međutim poručeno mu je da ponovo provjeri svoje informacije, a bio je izvrnut i ismijavanju. Bojnik virovitičke domobranske bojne ga je rugajući se upitao: *Da li je već možda Pitomača zauzeta.*⁶ Da su poslušana upozorenja s terena, vojne snage NDH vjerojatno bi se bolje pripremile za obranu no ovako malobrojna posada nije imala prevelike šanse.

Cilj partizanskog napada bila je željeznička i komunikacijska infrastruktura na važnom magistralnom željezničkom pravcu Koprivnica – Osijek, te rudnik ugljena kod Pitomače. Napad je počeo nedugo poslije ponoći, a prije same akcije uništene su telekomunikacijske veze. Kloštar Podravski napali su 3. i 4. banijski bataljun, a Pitomaču Bosanska proleterska četa i Udarni banijski bataljun. Moslavački bataljun je proveo akciju na rudnik ugljena, dok je 1. slavonski bataljun organizirao zasjedu u pravcu Virovitice u slučaju da obrani pristigne pomoć.⁷

Prema izvješću logornika Đure Matoničkina napad na Kloštar Podravski započeo je 18. rujna 1942. u jedan sat ujutro, a u akciji je sudjelovalo petsto do šesto partizana.⁸ Tom prigodom je zapaljena željeznička postaja, kao i skladište, stan prometnika i vlak koji je prometovao na dionici Koprivnica – Kloštar Podravski, a na kraju je eksplozivom razorena glavna skretnica. Napad je izveden nakon što su partizani prvo osigurali okolicu. Partizani

5 Građa, knjiga 3, dokument 133: *Izvjestaj Štaba treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama na tom području*, 23. rujna 1942., 290–293.

6 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

7 Građa, knjiga 3, dokument 133, 290–293. *Izvjestaj Štaba treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama na tom području*, 23. rujna 1942.

8 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

su bili odjeveni u različite odore, a bilo ih je i u civilu, te su bili dobro naoružani, uz deset lakih i dvije teške strojnice. Po dolasku na željezničku stanicu partizani su razbijali sve što nije bilo zapaljivo i tamo su čekali vlak koji je u Kloštar došao u 2.15. Ranije je u postaji Kalinovac u lokomotivu ušao preodjeveni partizan koji je strojvođi naredio sporiju vožnju. Nakon dolaska vlaka u Kloštar Podravski putnici su izišli van iz vagona, a vlak je zatim zapaljen. Nakon toga je zapaljena postaja, kao i okolne zgrade, te je razorena skretnica kako bi se onemogućio dolazak vlakova. Razorena je i pruga na raskršću Bjelovar – Koprivnica te su prerezane telefonske žice. Sve zapaljene zgrade izgorjele su do temelja. Vlak je također izgorio, a neoštećena su ostala tek dva vagona. Kako nitko nije branio stanicu, nije bilo ni žrtava. Domobrani koji su bili u vlaku u svučeni, a od trojice ustaša koji su bili u vlaku dvojica su pobjegla, a jedan je ranjen nestao.⁹ U sam Kloštar partizani nisu ulazili, već su uzeli dvojica kola kojima su odvezli zaplijenjene stvari do Male Črešnjovice.¹⁰

3. Napadačka akcija na Pitomaču

Istovremeno kao i u Kloštru započeo je napad i u Pitomači, no u ovoj akciji je sudjelovalo oko tisuću partizana. Partizani su u Pitomaču provalili sa svih strana te su došavši u središte mjesta, straže i zasjede ostavili na svim prilazima Pitomači. U mjestu je izvršen napad na oružničku postaju, a istovremeno je dio napadača provalio u paromlin, željezničko skladište, ljekarnu i druge skladišne objekte gdje su se čuvale razne namirnice. Nakon obavljene pljačke partizani su zapalili željezničku postaju, skladišta, paromlin i zgradu općine u kojima je izgorio sav inventar, a u skladištima je izgorjelo čak 26 tona žita. Iz pošte, državne šumarije i šumarije đurđevačke imovne općine iznijeli su van sve spise i zapalili ih. Prostor ustaškog tabora također su bili uništeni, no zgrada nije zapaljena. Partizani su iz liječ-

ničke ordinacije odnijeli injekcije, zavoje, vatu i gumene rukavice.¹¹

Prema partizanskim izvorima nakon napada u Kloštru je zaplijenjeno sedamsto tisuća kuna, osamsto litara petroleja i drugi ratni plijen. Uništene su dvije lokomotive i četrdeset vagona, te sve skretnice. U Pitomači su uništene dvije lokomotive s desetak vagona, kao i željeznička stanica sa svim zgradama. Uz uništenje zgrade ustaškog tabora, spaljene su i zgrade općine i žandarmerijske stanice. Zapaljen je veliki trokatni mlin s dvadeset vagona žita. Zaplijenjen je sanitetski materijal iz ljekarne, a u šumariji, pošti i drugim državnim zgradama pronađeno je tristo tisuća kuna. U cijeloj akciji zaplijenjeno je preko milijun kuna. Prehrambenih namirnica (kože, slanine, šećera) i drugog ratnog plijena poput pisanih strojeva i radio aparata bilo je toliko mnogo da ga partizani nisu mogli odvesti sa sobom. U napadu na rudnik ugljena uništena su tri okna, te je dobiveno dvadeset tisuća kuna i petsto kilograma eksploziva, a s radnicima je održan propagandni skup.¹²

Prema izvješću Štaba 1. Operativne zone komandantu partizanske vojske Hrvatske, u napadu na Kloštar i Pitomaču *...rastjerane su sve neprijateljske posade iz ovih mjesta i zaplijenjena ogromna količina životnih namirnica i sanitetskog materijala. Između ostalog zaplijenjeno je 12 karabina i sa municijom, oko 1.000.000 kuna, buradi petroleja, 150 novih vojničkih hlača, 50 pari cipela, nešto čizama, 300 kg slanine, 6 sanduka šećera, 12 pisanih strojeva, nekoliko radio aparata i mnoštvo ostale spremne.*¹³

Otpor napadačima pružili su oružnici i pripremna bojna tabora Pitomača, no bili su brojno nadjačani. Partizani su tijekom napada imali deset lakih i četiri teške strojnice. Oruž-

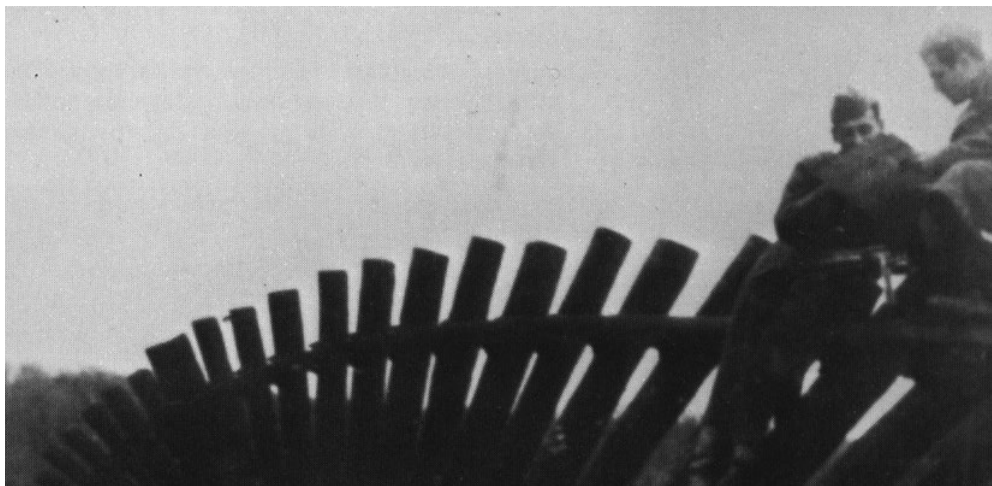
11 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

12 Grada, knjiga 3, dokument 133, 290–293. Izvještaj Štaba treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama na tom području, 23. rujna 1942.

13 Isto, dokument 194, str. 419–421. Iz dopunskog izvještaja Štaba Prve operativne zone NOP odreda Hrvatske Glavnome štabu NOP odreda Hrvatske o borbama jedinica Prve, Druge i Treće operativne zone NOP odreda Hrvatske na području Moslavine i Podravine. 21. listopada 1942.

9 Isto.

10 Grada, knjiga 3, dokument 189, 410–412. Izvještaj Župske redarstvene službe Bjelovar, 19. listopada 1942.

Sl. 2. Izvođenje diverzije na pruzi između Koprivnice i Križevaca 1943.

nici su pružali otpor u prostorima svoje postaje no kad se krov zgrade zapalio bili su primorani iskakati kroz prozor. Jedan oružnik je pronađen mrtav kod oružničke postaje.¹⁴ Okršaj je trajao do 3.30, nakon čega je oružnicima nestalo streljiva.¹⁵ Uz oružnike, na napad su uzvratili i članovi ustaške pripremljene bojne, no oni su se nakon prvotnog otpora povukli i nisu pružali veći otpor. To je protumačeno na način da su se tijekom napada nalazili na nezgodnom položaju, a izostanak daljnjeg otpora se opravdava pojašnjenjem kako ni nakon povlačenja nisu pronašli »zgodno mjesto« na kojem bi se branili.¹⁶ No, vjerojatno su uvidjeli da je otpor protiv višestruko nadmoćnijih napadača, uz nedostatan naoružanje, uzaludan pa su tako oružnike ostavili »na cjedilu«.

Pred samo jutro oko pet sati i trideset minuta partizani su se svrstali u dvije kolone i napustili Pitomaču. U zaplijenjenim kolima seljaka vozili su plijen, te četiri svoja ranjenika, dok su sa sobom povel i tri zarobljena oruž-

nika. Seljaci koji su se vratili umjesto svjedočili su da su partizani dvojicu oružnika ubili kad su čuli da za njima ide vojska.¹⁷

Pitomaču je branilo trinaest oružnika i dvadeset osam ustaša iz pripremljene bojne, a sedam oružnika je tijekom napada nestalo. U borbama je poginuo jedan partizan.¹⁸ Prema izvještajima s partizanske strane od šesnaest oružnika koji su branili oružničku stanicu šest ih se predalo, trojica su poginuli, jedan je pobjegao, a ostali su živi zapaljeni jer se nisu htjeli predati.¹⁹ Izvještaj Župske redarstvene oblasti pak navodi da su svi oružnici pobjegli iz zapaljene zgrade, odnosno da nitko nije izgorio.²⁰

17 Isto.

18 Građa, knjiga 3 (srpanj – prosinac 1942.), Zagreb, 1984., dokument 125,69–270. Dnevno izvješće Zapovjedništva Prvog domobranskog zbora Glavnom stožeru domobranstva o napadu partizana na Kloštar Podravski i Pitomaču, 18. rujna 1942.; dokument 133, 290–293. Izvještaj Štaba treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama na tom području, 23. rujna 1942.

19 Isto, knjiga 3, dokument 133, 290–293. Izvještaj Štaba treće operativne zone NOP odreda Hrvatske o situaciji u Moslavini, Bilogori i Podravini i akcijama na tom području, 23. rujna 1942.

20 Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda (dalje: ZBORNIK), tom 5, knjiga 8: Borbe u Hrvatskoj 1942., Beograd: Vojnoistorijski institut u Beogradu, 1955., br. 132., 467–469. Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru, 19. listopada 1942.

14 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

15 Građa, knjiga 3, dokument 189, 410–412. Izvještaj Župske redarstvene službe Bjelovar, 19. listopada 1942.

16 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

Sl. 3. U Šandrovcu – napad na Kloštar, 15. 10. 1944. (ustupio Matija Vogrinčić)

Isti dan u prijepodnevnim satima mjesto napada je obišao i logornik kotara Đurđevac Đuro Matoničkin. Uz same informacije o detaljima napada, on je stožeru u Bjelovaru izvijestio i o drugim pojedinostima koje su utjecale na uspjeh partizanske akcije, ali i dao svoje mišljenje kako se slični budući napadi mogu suzbiti.²¹ Logornik tako u svojem izvješću kritizira činjenicu što ustaše na terenu nisu bili dovoljno naoružani, jer po njegovom mišljenju da su imali dovoljno naoružanja, ne da ne bi trebali tražiti pomoć, već se nitko ne bi ni usudio napadati. Logornik je temeljem ovog događaja očekivao da će uskoro uslijediti napadi na Đurđevac i Virje, a to je temeljio na pričanju samih partizana. Kako ustaše na terenu nisu raspolagali dovoljnom količinom oružja bilo je za očekivati da bi takvi partizanski napadi također bili uspješni. Zato je logornik molio da se kod Ministarstva hrvatskog domobranstva zatraži da se jedinice u tom kraju bolje

naoružaju. Logornik je izvijestio i da pojedini ustaše i dužnosnici nisu dovoljno disciplinirani te poduzimaju poduhvate na svoju ruku mimo logora i stožera, jer nemaju povjerenja u ove strukture. Logornik je bio mišljenja da je to zbog toga jer ih se nije naoružalo.²²

Logornik je smatrao da bi barem jednom mjesečno trebao obići sve tabore kako bi tabornicima objasnio što im nije jasno, pomogao im sastaviti izvještaje, sastati se s pripadnicima pripremnih bojni, i slično. No logornik nije imao adekvatno prijevozno sredstvo, pa je i u slučaju urgentnijih situacija morao tražiti prijevoz. Logor je imao samohodnu dvokolicu, no to vozilo nije imalo dobre gume pa se nije moglo koristiti. Matoničkin je također upozoravao da njegova pozicija logornika nije dovoljno profesionalizirana, jer je istovremeno bio zaposlen kao kotarski činovnik temeljem čega je primao plaću. Žalio se da nije u mogućnosti obavljati dvije službe istovremeno, budući da je u logoru svakim danom sve više posla.²³ To je također imalo utjecaja na činjenicu da se nije u potpunosti mogao posvetiti praćenju situacije na terenu.

Logično je da je nakon napada na Kloštar i Pitomaču područje Podravine bilo pod povećanom paskom vojnih snaga NDH. Tako je ubrzo na području Podravske Sesveta od strane ustaša uhićeno nekoliko sumnjivih osoba koje su predane na daljnji postupak, te su kod Kloštra isto tako opažene manje grupe sumnjivaca. Na području Đurđevca su poduzete dodatne mjere opreza. Veće motorne mlinove i sabirne stanice čuvali su odredi domobranske poljoprivredne straže, a kretanje noću bilo je dozvoljeno samo uz propusnicu ovjerenu od strane vojnih mjesnih zapovjednika. Redovito su sazivani sastanci mjesnog zapovjednika, logornika, kotarskog predstojnika oružničkog zapovjednika i načelnika općine kako bi se dogovarale sigurnosne mjere.²⁴

21 Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja, Ustaški logor Gjurjevac – Ustaškom stožeru »Bilogora« Bjelovar, Napad odmetnika na Pitomaču i Kloštar Podravski, 30. rujna 1942., br. 342/42.

22 Isto.

23 Isto.

24 Isto.

4. Zaključak

Napad partizana na Pitomaču i Kloštar Podravski u rujnu 1942. bio je iznimka u odnosu na uobičajen način ratovanja partizana na području Podravine. Uz to što su napad izvele jedinice koje su se na okolnom području Bilogore našle privremeno, u njemu je sudjelovao netipično velik broj vojnika (uz snage koje su osiguravale napad u akciji je sudjelovalo oko dvije tisuće partizana). Opseg borbi u koje su bile uključene ovako brojne partizanske vojne snage nije se na ovom prostoru ponovio sve do jeseni 1944. godine, naravno ako izuzmemo činjenicu da su u vrijeme Podravske republike u siječnju 1944. partizani u Đurđevac ušli praktički bez borbe, uz minimalan okršaj. Partizanska borba u đurđevačkom kraju se nakon napada na Pitomaču i Kloštar više-manje svodila na diverzije na željezničku infrastrukturu, s time da je djelovanjem Kalničkog odreda dominantno pod opterećenjem napada bio pravac Koprivnica – Križevci.

Akcija na Pitomaču i Kloštar nije imala dalekosežniji značaj za antifašističke snage u strateškom smislu, no otkrila je niz slabosti vojnih snaga NDH i organizacije vladajućih ustaša na podravskom području. Napad se dogodio uslijed uočene prilike da se može napraviti šteta na važnoj željezničkoj liniji od Koprivnice prema Osijeku, te usput doći do ratnog materijala. Partizani nisu imali namjeru zadržavati zauzeta mjesta već su se brzo nakon napada povukli na Bilogoru. Uz uništenje infrastrukture, privremeno zaustavljanje željezničkog prometa i velik partizanski ratni plijen, akcija je pokazala da su režimske snage itekako ranjive. Akcija je ustašama pokazala kako je odluka o raspuštanju seljačke zaštite nakon osnutka NDH bila loša, te da postoji potreba da se slične postrojbe ponovo ustroje. Manje od godinu dana kasnije formirat će se Bijela garda ili seljačka milicija, kako bi režim NDH nadoknadio manjak ljudstva u ruralnim krajevima.

Mnoge slabosti neće biti prevladane ni nakon toga, a o njima je progovorio i logornik Đuro Matoničkin u svojem izvješću višoj razini. Slabo naoružanje postrojbi ustaške pripremne bojne i oružnika u selima, pa slijedom

toga i slaba motiviranost za borbe s nadmoćnijim protivnikom, kao i neorganiziranost i nedisciplina, nisu bili dobar temelj za borbu s visokomotiviranim partizanskim jedinicama. No Matoničkin je par mjeseci nakon toga smijenjen, pa više nije mogao davati kritike svojim nadređenima.

Na sreću za vladajuće ustaše u đurđevačkom kraju ovakvi frontalni napadi se nisu ponavljali sve do 1944. Partizanske akcije su se do tada uglavnom svodile na povremene napade na željezničku infrastrukturu, s čime su ustaške vlasti također imale velikih problema. No u simboličnom smislu akcija napada na Kloštar i Pitomaču Podravicima je najavila prekretnicu u ratu i nadu da je fašističke snage moguće pobijediti.

Summary

The first major victory of the anti-fascist forces in Podravina: the attack on Pitomača and Kloštar Podravski in 1942

This paper presents the course and circumstances of the first major military victory of the anti-fascist forces in the Podravina region. This victory happened when the Partisans attacked Pitomača and Kloštar Podravski in September 1942, i.e. in the period after the operation of destruction of Partisan forces in the Sub-Kalnik area had happened and before the Kalnik Partisan Detachment was formed. Since autumn 1942, this Detachment had continually been active in the surrounding area of Podravina region. That operation, which was carried out by partisan forces that had been temporarily relocated to the surrounding area of Podravina region, was very significant as it revealed many weaknesses of the Ustasha regime and their military units in Podravina region.

Literatura

- ŽUKINA, Pavle et. al.: *Građa za povijest Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u Sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941. – 1945.*, knjiga 3 (srpanj – prosinac 1942.), Zagreb: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941. – 1945.«, 1984.
- ZBORNIK dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, tom 5, knjiga 8: *Borbe u Hrvatskoj 1942.*, Beograd: Vojnoistorijski institut u Beogradu, 1955.
- Privatni arhiv Miroslava Pisačića iz Virja
- ŠADEK, Vladimir: *Podravina u Drugom svjetskom ratu i poraću (1941. – 1948.)*. Koprivnica: Meridijani, 2017.